

meninger

Ta del i debatten! Innlegg: 2500 tegn inkludert mellomrom. Innspill: 3500 tegn. Legg gjerne ved bilde av deg selv. Replik: 1500 tegn. Innlegg kan bli forkortet. Vi må vite hvem som har skrevet innlegget, selv om du ønsker å være anonym. Det er god skikk å signere med fullt navn. Innlegg sendt elektronisk på e-post debatt@namdalsavisa.no og via vår meningsone på nett foretrekkes. Du kan også sende korte ytringer som sms – send kodeord nadebatt og din melding til 2005 (kr 5,- pr melding)

Rett fra nett

Ikke bra! Flere og flere kjører i påvirket tilstand og uten kort.. Dette må følges opp
Lene Øyen Wahl om «Havnet i grøfta etter promillekjøring»

Delta i debatten på NAs nettsider namdalsavisa.no – få din mening på nett og papir

Småblank: Norges sjeldneste biologiske mangfold?

I øvre del av Namsenvassdraget lever Europas rareste laksebestand. Denne vesle laksen, som kalles småblank eller namsblank, lever hele livet i elva. Den har en spesiell økologi og genetikk og et levesett som skiller seg helt fra alle andre laksebestander.

innspill

Odd Terje Sandlund
Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Ole Kristian Berg
Institutt for biologi, NTNU

– I stedet for ytterligere kraftutbygging i Namsen, kreves tiltak som sikrer at denne unike bestanden bevares

Vannføringen i deler av Namsen er betydelig redusert på grunn av kraftproduksjon. Ny forskning tyder på at bestanden av dverg-laksen er dramatisk redusert. I det mangfoldet som tilsammen utgjør arten laks, er småblank en unik enhet som er uerstattelig.

Historisk verdi

Småblank oppstod som en følge av landheving på grunn av smelting av store ismasser fra siste istid. Like etter istida sto Namsenfjorden over 100 km lengre inn i Namdalen og fjorden nådde 180 m over dagens havnivå. Med smelting av den tunge isen hevet landet seg og for 9500 år siden ble Trongfossen i Namsen for høy til at oppvandrende laks fra havet kunne passere. Slike fosser ble dannet i mange lakseelver like etter istida, og de fleste steder forsvant laksen ovenfor vandringshinderet.

MÅ BEVARES: Småblank er den mest unike bestanden av virveldyr i norsk natur. Her er en gytemoden hunnfisk på 18 cm, ca. 70 g, sammen med en mindre hannfisk.
FOTO: PER HARALD OLSEN, INSTITUTT FOR BIOLOGI, NTNU.

I en vanlig laksebestand kan hannfisk kjønnsmodnes som ellevelevende (parr), mens det er ekstremt sjelden at hunnfisk blir kjønnsmodne uten å ha vandret til matfatene i havet. I Namsen for 9500 år siden må det ha vært fisk av begge kjønn som ble gytemodne i ferskvann og som ga opphav til småblanken.

Småblanken ligner på den norske husmannen, som ofte også var liten av vekst på grunn av magre livsvilkår. Med lav vanntemperatur og dårlige næringsforhold i elva vokser småblanken sakte og lite. Det største individet som er fanget var bare 29 cm lang. I likhet med vanlig laks så lever småblank i strømssterke områder av elva. Disse områdene kan også brukes til vannkraft, energi som i dag kalles «grønn» eller miljøvennlig i kontrast til energi basert på fossile kilder.

Genetisk skille

Livssyklusen og levestilten til småblank er ulik andre laksebestander i Europa. Det finnes flere bestan-

der ferskvannslaks, som bleka i Byglandsfjorden på Sørlandet og Vänerlaksen i Väneren i Sverige. Disse lever som vanlig laks, men de bruker innsjøer som oppvekstområde i stedet for havet. Forskere ved NINA, NTNU og CIGENE har nå publisert genetiske data for småblank som viser at dette også genetisk er en helt særegen type av laks.

Genetisk skiller den seg svært mye fra alle andre laksebestander, og forskjellen på småblank og vanlig sjøvandrende laks i Namsen er like stor som forskjellen mellom europeisk og nordamerikansk laks. Vi kjenner ikke til tilsvarende kombinasjon av unike karaktertrekk hos andre virveldyr i Norge.

Rødlister

Bruken av rødlister er et viktig forvaltningsmessig og politisk tiltak for å bevare artsmangfoldet. De fleste arter på den norske rødlista er sjeldne i Norge, men vanligere i andre land. Dersom de skulle forsvinne her kan de gjen-

innføres dersom leveområdene er intakte. Eksempler på slike gjeninnføringer er beverens gjenerobring av både Norge og Sverige, og gjenutsettingen av havørn i Irland. Gjenutsetting av småblank i Namsen er derimot ikke mulig dersom den skulle bli utryddet. Det finnes ikke noe sted i verden hvor vi kan hente liknende dyr for utsetting.

Rødlista blir åpenbart utilstrekkelig i forbindelse med småblank. Rødlisten er strengt bundet til art, mens spesielle bestander eller former av arter som bidrar til mangfoldet innen en art faller helt utenfor. I så måte er definisjonen av essensielle enheter for bevaring i USAs Endangered Species Act (dvs. «evolutionary significant unit», ESU) langt mer relevant for bevaring av spesielt betydningsfullt biologisk mangfold. I USA ville småblank vært definert som strengt bevaringsverdig med sin kombinasjon av unike egenskaper. I Norge derimot, trues den av nye kraftutbygginger.

Grønn energi forplikter

Kraftutbygging er i hovedsak grunnen til at den sterkt reduserte stammen av småblank er mindre robust mot utryddelse. Dammer, terskler og overføring av vann til andre områder innebærer ekstra ødeleggelse av levestandardene for laks over lange strekninger og de hindrer fiskevandring mellom de ulike delområdene. Robuste bestander med utveksling av individer er endret til små og isolerte delbestander som er sårbare for utryddelse.

For å bevare denne enestående delen av det norske biologiske mangfoldet kreves det aktive tiltak. I stedet for ytterligere kraftutbygging i Namsen, kreves tiltak som sikrer at denne unike bestanden bevares. Laks er en viktig art i Norge, og som nasjon har vi et særskilt ansvar for å bevare viktige og unike bestander i kjerneområdet for arten. Vannkrafta fra elva Namsen kalles for grønn energi. Dette er en betegnelse som forplikter.

Ikke størrelsen det kommer an på

God kommuneøkonomi, nok ansatte og godt samarbeid er mye viktigere enn størrelsen på kommunen.

Når regjeringens ekspertvalg foreslår at kommuner bør ha minst 15.000-20.000 innbyggere av hensyn til kvaliteten i velferden, stemmer kartet lite med terrenget. Skal kommunene klare alle oppgavene sine godt og bygge sterke fagmiljøer, må de ha

pengen nok til oppgavene, og ikke bryte opp fagmiljø med anbudsutsetting av oppgaver. Det er mye viktigere enn størrelsen.

SV er positive til mer kommunalt samarbeid og til sammenslåing når kommunene ønsker det selv. Forutsetningen er at kommunesammenslåing skjer frivillig, ikke med tvang. For SV er det viktig at ingen skal tape penger på sammenslåing. Det vil ramme

velferden for innbyggerne, og det er alvorlig. Mangelen på fagfolk løses ikke med storkommuner. Det løses ved å utdanne mange nok, og sikre gode lønns- og arbeidsforhold i kommunene. Mange kommuner samarbeider i dag innenfor flere felt, for eksempel innenfor barnevern. Dette kan gjøres mer, på flere felt.

Høyre og Frp hevder at dette ikke er en ren «spare-reform».

Men i årets statsbudsjett ligger planer om større forskjell på rike og fattige kommuner, og nedbygging av distrikts-Norge. Regjeringen har derfor til gode å bevise at det egentlig er en demokratireform og ikke en spare- og privatiseringsreform de ønsker seg.

Karin Andersen,
stortingsrepresentant og medlem av kommunalkomiteen (SV)

sms

nadebatt <melding>
Send til 2005

Takk til Mildrid Finnehaug for to gode innlegg ang. NTE.
Tidl. NTE ansatt.